

Welkom op de
algemene ledenvergaa-
deringen van VVJ/AVBB
(met bestuursverkiezingen!) op
zaterdag 26 februari 2011

Mist rond auteursrechten blijft maar hangen
Strijd tussen VRT en private media barst los
Ike Picone (VUB) over mogelijkheden en grenzen van zelfpublicatie
Raad voor de Journalistiek screent VRT-reportage over *Bloedantiek*
En Tom Van Poppel voelt zich kiplekker bij Belga

De Journalist

m a g a z i n e v a n d e V V J

De Journalist 143 - 26 januari 2011 - verschijnt maandelijks - v.u. pol deltour, IPC, résidence palace blok C - wetstraat 155 1040 Brussel



UIT DE VVJ

- Solidair verantwoordelijkheid opnemen 3
- Oproep AV inclusief bestuursverkiezingen 26 februari 4

ACTUEEL

- Mist rond auteursrechten blijft maar hangen 5
- VRT en private media in de clinch 6
- EFJ mee in het verzet tegen Hongaarse perswet 6
- Fonds Pascal Decroos haalt buikriem aan 7
- Apache beloert het nieuws met (*)*nvd* 7
- Ike Picone (VUB) over zelfpublicatie op het internet 8-9-10

REEKS

- Voorbij het cliché: over seksuele identiteit 12-13

RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK

- Panorama-reportage over 'Bloedantiek' onder de loep 14-15

OVER DE GRENS

- Sabine Vandeputte: uitwisselingservaringen in Nederland 16

FORUM

- Waarom Greenpeace een *hoax* gebruikte 17

MENS ACHTER HET NIEUWS

- Tom Van Poppel zit bij Belga kiplekker in zijn vel 18

IN MEMORIAM

- Lukas De Vos over Walter Geerts (1929-2011) 19

ONDER EMBARGO



Europese parlementsleden laten de Hongaarse premier Viktor Orban verstaan dat ze geen pap lusten van de nieuwe perswet die in zijn land is ingevoerd. De wet bepaalt onder meer sancties voor media en journalisten die 'niet evenwichtig' berichten over politieke of maatschappelijke kwesties. (Foto Epa/Belga)

De Journalist *Uit de VVJ*

MAGAZINE VAN DE
VLAAMSE VERENIGING VAN
JOURNALISTEN (VVJ)

COÖRDINATIE

Pol DELTOUR
pol.deltour@journalist.be

VASTE MEDEWERKERS

Jan BACKX
Ivan DECLERCQ
Marleen SLUYDTS
Johan VAN CUTSEM
Luc VANHEERENTALS
Mark VLAEMINCK
BELGA PICTURES
PHOTO NEWS
ZAK

REDACTIESECRETARIAAT

Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232
Wetstraat 155 - 1040 Brussel
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
info@journalist.be
www.journalist.be

ABONNEMENTEN

Marleen Sluydts
Zie adres hierboven
info@journalist.be

RECLAMEREGIE


Lisbeth MOONS
Zie adres hierboven
info@journalist.be

LAYOUT EN DRUK

Poot Printers
Industrialaan 12
Zone maalbeek
1702 Groot-Bijgaarden
Tel. 02 467 30 30
Fax 02 463 58 30
www.pootprinters.be



VLAAMSE
VERENIGING VAN
JOURNALISTEN

 Lid van de Unie van Uitgevers
van de Periodieke Pers

SOLIDAIRE VERANTWOORDELIJKHEID

De media hebben in een niet al te fraai daglicht gestaan de voorbije dagen. Gemanipuleerde reportages waar de VRT mee worstelt. *Basta* dat ons allen via nepberichten met de neus op de feiten duwt. Na de kwade en bedroefde reacties is het nu tijd om daar met z'n allen effectief iets aan te gaan doen. Want het vreet aan de geloofwaardigheid van ons vak.

Het lijkt nochtans heel simpel: journalisten moeten integer zijn. Toch moeten ze dan wel de kans en de tijd krijgen om hun werk grondig te doen. Van journalisten alleen kan niet worden verwacht – en zeker niet geëist – dat ze alle problemen gaan oplossen. Journalisten zijn een belangrijke schakel in het nieuwsproces, maar niet de enige. En dus zal er maar echt werk kunnen worden gemaakt van nieuwswaarde als ook andere media-actoren solidair verantwoordelijkheid opnemen.

Het ultieme doel van mediahuizen en journalisten is: in een bedrijfseconomisch rendabel kader kwalitatief nieuws leveren aan hun publiek. Die nieuwswaarde is uiteindelijk het belangrijkste kapitaal van elk mediabedrijf, en daarvoor is het essentieel dat redacties hun werk in volledige onafhankelijkheid kunnen doen. Dat veronderstelt om te beginnen dat er in de mediabedrijven duidelijke scheidingswanden worden opgetrokken met de andere bedrijfsentiteiten. Die buffers moeten de druk verlichten op redacties en journalisten om zo snel mogelijk zo veel mogelijk scoops bijeen te harken over dingen die zoveel mogelijk mensen maximaal zullen interesseren.

De mediahuizen moeten daarnaast zorgen voor goed bezette redacties met degelijk opgeleide en voldoende betaalde journalisten. Het moet voor iedereen duidelijk zijn dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen het aantal (beroeps)journalisten en hun arbeidsvoorwaarden enerzijds, en de kwaliteit van het nieuwsproduct anderzijds. En met goede arbeidsvoorwaarden bedoelen we zeker niet de bonussencultuur die jammer genoeg ook al is doorgedrongen bij te veel hoofdredacties. Net zomin als de vergoedingen in auteursrechten die Vlaamse uitgevers hun freelancejournalisten vandaag opdringen, zonder enig begrip voor de grote risico's die deze journalisten daarbij lopen.

Mediabazen en journalisten moeten tot slot hard blijven werken aan de toepassing en verfijning van hun deontologische beroepsregels. Het forum bij uitstek daarvoor is de Vlaamse Raad voor de Journalistiek (www.rvdj.be). Mogelijk kunnen ook redactionele ombudsdiensten de kloof tussen redacties en publiek helpen dichten. Toch vragen journalisten vooral één ding: dat ze heel gewoon, zonder druk van wie dan ook, hun werk kunnen doen.

Marc Van de Looverbosch
Voorzitter VVJ

Pol Deltour
Nationaal secretaris VVJ

Uitnodiging

Algemene Vergaderingen

(inclusief bestuursverkiezingen !)



VVJ – AVBB

Zaterdag 26 februari 2011 om 10 uur
Résidence Palace - Wetstraat 155, Brussel



ALGEMENE VERGADERING VVJ

Agenda:

1. Activiteitenverslag 2010, voorgesteld door de voorzitter
2. Debat over actuele dossiers
3. Financiën: rekeningen 2010 en begroting 2011, voorgesteld door de secretaris-penningmeester; décharge van de bestuursleden
4. Verkiezing nieuwe Raad van Bestuur
5. Varia

BESTUURSVERKIEZINGEN VVJ & AVBB VOOR DE PERIODE 2011-2015

Op 26 februari 2011 zal de AV van de VVJ onder meer een nieuwe Bestuursraad verkiezen voor de komende vier jaar.

De Raad van Bestuur van de VVJ omvat minstens 7 en maximaal 21 bestuursleden.

De AV verkiest

- een voorzitter
- een ondervoorzitter
- een secretaris
- een penningmeester
- andere bestuursleden, waarbij zoveel mogelijk representativiteit wordt gewaarborgd van de diverse beroepsgroepen en regio's: dagbladjournalisten, magazinejournalisten, omroepjournalisten (publiek / privaat / regionaal), persagentschapjournalisten, websitejournalisten; zelfstandigen; foto- en filmjournalisten; de afdelingen (regio's) Antwerpen-Limburg, Brussel-Brabant, West- en Oost-Vlaanderen

De Raad van Bestuur van de AVBB omvat minstens 8 bestuursleden, paritair verdeeld over VVJ en AJP.

De AV AVBB verkiest de bestuursleden die door de AV van VVJ en AJP worden voorgedragen.

De voorzitter en de ondervoorzitter behoren tot een verschillende taalrol, net zoals de secretaris en de penningmeester.

Wie zich kandidaat wil stellen voor een bestuursmandaat bij de VVJ en desgevallend de AVBB, kan dit doen ten laatste op 21 februari met een brief, fax of e-mail aan het secretariaat van de VVJ.

Meer info bij de nationaal secretaris: pol.deltour@journalist.be
of gsm 0478 38 10 33

na de A.V. van de VVJ

ALGEMENE VERGADERING AVBB

Agenda:

1. Activiteitenverslag 2010, voorgesteld door de co-voorzitters
2. Debat
3. Financiën: rekeningen 2010 en begroting 2011, voorgesteld door de secretaris-penningmeester; décharge van de bestuursleden
4. Verkiezing nieuwe Raad van Bestuur
5. Varia

Voor wie ?

De Algemene ledenvergaderingen van VVJ en AVBB omvatten alle erkende beroepsjournalisten die lidgeld betaalden voor 2011.

Zij hebben zowel stemrecht als het recht om verkozen te worden in de Raad van Bestuur.

Andere VVJ/AVBB-leden (stagiairs, oud-journalisten, persmedewerkers, houders van een T-kaart, studenten/docenten) kunnen de AV bijwonen zonder stemgerechtigd of verkiesbaar als bestuurslid te zijn.

Model van volmacht

Maximaal 5 volmachten per aanwezig lid.

Ondergetekende,

stemgerechtigd lid met erkenningsnummer N

geeft hierbij volmacht aan

om in zijn/haar naam te stemmen op de A.V. van VVJ en AVBB
van 26 februari 2011.

De voorzitters van de AVBB, VVJ en AJP nodigen alle aanwezigen na de A.V. uit op een glas.

MIST ROND AUTEURSRECHTEN BLIJFT MAAR HANGEN

Pol Deltour
Ivan Declercq

Zowel freelance als loontrekkende journalisten moeten anticiperen op kwalijke effecten

Tot vandaag blijft de grootste rechtsonzekerheid hangen over de mate waarin journalisten aanspraak kunnen maken op de nieuwe en voordelige fiscaliteit voor auteursrechten. De overheid blijft zwaar in gebreke om de noodzakelijke duidelijkheid te geven, maar ook de Vlaamse uitgevers gaan uit de bocht door al hun freelance journalisten voorbarig volledig in auteursrechten te vergoeden. Intussen wordt aan Franstalige kant het overleg tussen uitgevers en journalistenbond AJP over een gedeeltelijke omzetting van de journalistenlonen in auteursrechten weer opgestart.

Even terugspoelen. Medio 2008 werd een wet afgekondigd die auteursrechten fiscaal als roerende inkomsten bestempelt, met het daarbij horende lage belastingtarief van 15%. Dat fiscale gunstregime was dan wel vooral voor de boekensector bedoeld, maar aangezien ook journalisten als auteurs kunnen worden beschouwd, rees meteen de vraag of zij niet mee van het voordeel konden genieten. Neem nu een journalist die pakweg 50.000 euro inkomsten aangeeft: die zou nu wegkomen met een belasting (roerende voorheffing) van om en bij 6.000 euro en dus 44.000 euro netto overhouden. Dat is een belasting van slechts 12%, want van inkomen uit auteursrecht worden ook nog vrij hoge forfaitaire kosten afgetrokken voor het wordt belast.

De uitgevers zagen er meteen heil in, ook al vonden zij in het verleden – cynisch toch wel – dat journalisten géén aanspraak op auteursrechten hadden, of toch zeker niet te veel. Maar voor de uitgevers heeft volledige uitbetaling van hun journalisten in auteursrechten dan ook grote voordelen: de 'loon'administratie vereenvoudigt aanzienlijk, en bovendien krijgen ze met meer tevreden journalisten te maken, die op het eerste gezicht nu eenmaal meer netto verdienen. Informeel lieten een paar uitgevers intussen het achterste van hun tong zien: waarom zou al dat fiscale lekkers eigenlijk enkel maar de journalisten ten goede komen? Kan minstens een deel ervan niet hun richting uitwaaien – zeker nu de mediahuizen economisch in slecht weer verkeren?

Ziedaar waarom alle grote Vlaamse pershuizen – De Persgroep, Corelio, Concentra en Roularta – sinds enige tijd al hun freelance journalisten tegenwoordig uitsluitend in auteursrechten betalen. Niet langer in honoraria (of beroepsinkomsten) dus. Vele freelance journalisten zelf laten zich dit overigens welgevallen: er verschijnt nu eenmaal netto meer op de bankrekening dan tevoren.

Feestvreugde

Iedereen tevreden, zou je denken, en toch kan de VVJ niet anders dan de feestvreugde verstoren. Om te beginnen omdat aan het fiscale voordeel ook een wezenlijk nadeel vasthangt. Door de kwalificatie als auteursrechten verliezen de sommen in kwestie immers het karakter van beroepsinkomsten, waardoor ook het sociaal statuut dat daarop is gebouwd wegvalt. Of anders gezegd: een aanzienlijk deel van je fiscale winst zal je sowieso moeten aanwenden voor de financiering van private sociale verzekeringen. Dat maakt het voordeel al een pak minder glorieus dan op het eerste gezicht lijkt en dan uitgevers willen doen geloven.

Maar er is een zo mogelijk nog erger probleem. Het staat

immers zo goed als vast dat de overheid – fiscus en sociale zekerheid – nooit zal meegaan in de logica om journalisten uitsluitend in auteursrechten te betalen. Ontslagnemend minister van Financiën Didier Reynders (MR) zei het al meermaals: deze nieuwe fiscale regeling mag er niet toe leiden dat beroepsinkomsten – zoals de honoraria van freelance journalisten dat altijd zijn geweest – nu plots in auteursrechten worden omgezet.

Diverse freelancers hebben het intussen aan den lijve ondervonden. Hun belastingaangifte, waarin al hun inkomsten als auteursrecht waren aangegeven, is door hun lokale fiscus verworpen. Van een freelancer weten we dat hij er een vrij hoge boete bovenop heeft gekregen. En dan komt wellicht ook het RSVZ nog eens aankloppen voor achterstallige sociale bijdragen...

Weliswaar zijn er ook freelancers van wie de aangifte als 100% auteursrecht niet is verworpen, maar dat heeft dan overwegend te maken met het feit dat die aangiften tot dusver niet werden gecontroleerd. Pro memorie: de fiscus kan drie jaar in de tijd terugkeren (zeven jaar bij vermoeden van fraude) om alsnog te vorderen.

Om de fnuikende rechtsonzekerheid tegen te gaan, ondertekenden de VVJ en de VDP – koepel van Vlaamse dagbladuitgevers – in maart 2010 een protocol waarin ze een verhouding 70% honoraria/30% auteursrechten naar voren schoven voor de vergoedingen van freelance journalisten in hoofdberoep. Dat protocol werd onmiddellijk aan het kabinet van Financiën bezorgd, maar dat liet tot dusver na om er op te reageren. De VVJ drong zopas opnieuw aan op een officiële stellingname die alle fiscale controlediensten kan binden.

Het zou de Vlaamse uitgevers vanzelfsprekend sieren dat ze hun eigen afspraken met de VVJ proactief al zouden toepassen. Toch kiezen ze er momenteel zonder uitzondering voor alle freelance journalisten exclusief in auteursrechten te betalen. Ze verwijzen daarbij naar een artikel in het protocol dat de 70/30-regeling maar van toepassing verklaart eens ze door de overheid is goedgekeurd. En ze voegen er – weinig consequent – aan toe dat ze feitelijk nog altijd geloven dat een 100%-auteursrechtenvergoeding conform de wet is.

Wijze raad

In dat licht kan de VVJ enkel maar herhalen wat ze eerder al zei. Freelancers die 100% in auteursrechten worden betaald, moeten een deel van hun inkomen reserveren voor mogelijke vorderingen die de fiscus en de RSVZ nog zullen instellen. Diezelfde freelancers moeten er bovendien rekening mee houden dat ze zelf voor financiering van sociale bescherming moeten zorgen.

De hele kwestie heeft intussen ook voor loontrekkende journalisten veel belang. Want als freelancers voluit in auteursrechten worden betaald, waarom zij dan niet? Aan Franstalige kant wordt straks overigens het overleg tussen journalistenbond AJP en dagbladuitgevers weer opgestart over een gedeeltelijke omzetting van de journalistenlonen in auteursrechten. Geen volledige omzetting dus – het spel wordt er niet zo hard gespeeld als door de Vlaamse uitgevers. Maar duidelijk is wel dat ook alle Vlaamse journalisten zich moeten voorbereiden op fundamentele gesprekken over de wijze waarop ze worden vergoed.

STRIJD TUSSEN VRT EN PRIVATE MEDIA BARST LOS

Luc Vanheerentals

De discussie over de toekomst van de VRT - en haar verhouding met de private mediahuizen - is begin deze maand in alle hevigheid losgebarsten. De nieuwsdienst staat in het midden van de storm.

Bestuursvoorzitter Luc Van den Brande beklemtoonde tijdens zijn nieuwjaarstoespraak het belang van de nieuwsdienst. In *De Tijd* zei Van den Brande dat "de VRT de referentie moet zijn op het vlak van onderzoeksjournalistiek".

Van haar kant pleitte ceo Sandra De Preter voor een derde VRT-net, onder meer om Canvas meer mogelijkheden te bieden qua onderzoeksjournalistiek. Met een derde zender kunnen Canvas en Ketnet ontkoppeld worden, "en zo kunnen we via Canvas in de namiddag meer actualiteit brengen", aldus De Preter in *De Standaard*.

Het plan werd door de Private Omroep Federatie meteen afgeschoten. "Het kan niet zijn dat de VRT een groter marktaandeel krijgt voor Ketnet en kijkers afsnoept van *vtmKzoom* en *Nickelodeon*", heet het in een persbericht.

De nieuwe VRT-ceo verdedigt intussen met hand en tand de online-nieuwsactiviteiten van de VRT, iets waarvoor ze steun krijgt van Vlaams minister van Media Ingrid Lieten (sp-a). Met dat standpunt gaat ze wel frontaal in tegen de kritiek van de private media dat *derelectie.be*, *sporza.be* en *cobra.be* "marktverstoring" zouden werken.

Om de geschreven pers tegemoet te komen, denkt De Preter eraan het eigen beeldmateriaal ter beschikking te stellen van andere sites. Het persagentschap Belga moet met de media-bedrijven een goede regeling uitwerken. Maar ook daarover was VTM *not amused*, omdat zo haar eigen businessmodel - gratis beelden leveren aan sites in ruil voor reclame-inkomsten - schade zou lijden.

Overigens zijn de VRT-nieuwssites zeker niet enkel marktverstoring, liet Sandra De Preter in *De Morgen* nog weten. "Uit onderzoek blijkt dat driekwart van de mensen die onze sites bezoeken ook op andere nieuwssites langslopen."

Regio en sport

De private mediahuizen zijn niet enkel op de online-activiteiten van de VRT uit; meer en meer sturen ze er ook op aan dat de openbare omroep zijn regionale nieuwsaanbod afbouwt. Want ook dat werkt "marktverstoring", zo staat in een gezamenlijk memorandum van de Vlaamse private mediabedrijven, zowel geschreven pers als omroepen. Openbare overheidsmiddelen mogen niet dienen om de inspanningen van kranten en regionale televisie met betrekking tot lokale berichtgeving te ondergraven, aldus de mededeling.

Ondertussen besliste de VRT zelf om niet meer te bieden op de voetbalrechten, wat 40 procent besparing op de sportrechten moet opleveren maar op de sportredactie tot heel wat tandengeknars leidt. Zo waarschuwt sportmanager Luc Van Langenhove ervoor dat het verlies van het voetbalcontract gevolgen zal hebben voor de werkgelegenheid op de sportredactie. Tot slot raakte ook bekend dat het succesprogramma *De Rode Loper* in het kader van de besparingen wordt afgevoerd.

Op de sportredactie na onthoudt de nieuwsdienst van de VRT zich sinds Nieuwjaar van officiële commentaar op de drastische ontwikkelingen.

EFJ PROTESTEERT FEL TEGEN HONGAARSE MEDIAWET

De Europese Federatie van Journalisten (EFJ) heeft, samen met talloze anderen, fel protest laten horen tegen de mediawet die op 1 januari in Hongarije van kracht werd. Door de nieuwe wet krijgt de nationale media- en telecomautoriteit NMTA verregaande bevoegdheden om journalisten die niet "evenwichtig" berichten zware boetes op te leggen. Die kunnen oplopen tot 89.000 euro voor kranten en websites en 700.000 euro voor omroepen.

Volgens de EFJ, Europese koepelvereniging waar ook de AVBB/VVJ deel van uitmaakt, schendt de nieuwe wet het recht op vrije expressie en doet de communistische controle op de media haar herintrede. De wettelijke bepalingen zijn vaag en voor diverse interpretaties vatbaar. Bovendien zijn er veel twijfels over de onafhankelijkheid van de NMTA. De top van de nieuwe mediawaakhond bestaat immers uit leden van de FIDESZ, de centrumrechtse partij van premier Orban. Volgens experts kunnen ook buitenlandse journalisten op

basis van de wet vervolgd worden.

De belangrijkste Hongaarse krant, de centrumlinkse *Nepszabadsag*, opende zijn editie van 3 januari met de titel 'In Hongarije is de persvrijheid opgeheven'. Volgens de krant "dient de wet enkel de autoritaire doelstellingen van de Fides-regering". Drie presentatoren van de Hongaarse staatsomroep die uit protest een minuut stilte vroegen, werden onmiddellijk op non-actief gesteld. Op 14 januari vond in Boedapest een protestbetoging plaats met meer dan 10.000 deelnemers. De Hongaarse journalistenbond lanceerde een petitie waarin de herziening van de wet wordt geëist, schrapping van de boetes, respect voor het bronnengeheim, onafhankelijke media en autonomie voor NMTA. Ook in het Europees Parlement viel veel kritiek te horen, nu Hongarije sinds 1 januari EU-voorzitter is. De Europese Commissie bekijkt momenteel of de wet wel conform is met de Europese regels. (LV)

FONDS PASCAL DECROOS SCHORT TOEKENNING WERKBEURZEN VOORLOPIG OP

Sinds oktober behandelt het Fonds Pascal Decroos geen aanvragen meer voor het krijgen van een werkbeurs voor diepgaande journalistiek.

Dat zal nog minstens een paar maanden duren. Vooral eer opnieuw beurzen toe te kennen, wil het Fonds eerst weten hoeveel middelen de Vlaamse overheid in 2011 ter beschikking stelt. "Vorig jaar hebben we de beurzen toegekend zonder dat we zekerheid hadden over de subsidie", zegt Ides Debruyne, directeur van het Fonds. "De bestuurders zijn echter hoofdelijk aansprakelijk voor de aangegane engagementen en we willen dit jaar dat risico vermijden. Door de besparingen weten we nog altijd niet hoeveel Vlaamse middelen we dit jaar zullen krijgen."

Het ministerieel besluit voor de toekenning van de subsidie 2010 werd pas op 11 oktober 2010 ondertekend. Voor dit jaar ziet Debruyne de situatie echter niet zo pessimistisch tegemoet. Hij hoopt dat de beslissing dit jaar al eind februari of begin maart valt.

De middelen die de Vlaamse overheid veil heeft voor het Fonds kenden de afgelopen jaren een grillig verloop. Toenmalig Vlaams minister-president Luc Van den Brande was in 1999

de eerste die met geld over de brug kwam: 7,5 miljoen oude Belgische frank. Geert Bourgeois trok de subsidie in 2005 op tot om en bij 250.000 euro. Tijdens de Staten-Generaal van de media in 2009 beloofde Vlaams minister-president Kris Peeters een verdubbeling van dat bedrag. Mediaminister Ingrid Lieten hield zich enkele maanden later aan die belofte, maar de verhoging bleek slechts eenmalig.

Dat het Fonds in 2010 slechts 211.000 euro kreeg, is weliswaar niet het gevolg van subsidievermindering maar van een boekhoudkundige ingreep. De voorbije jaren liep de jaarsubsidie van 1 april tot 30 maart. Voor 2010 werd om praktische redenen terug overgeschakeld op een kalenderjaar en kreeg het Fonds dus middelen voor de periode van 1 april tot 31 december.

In 2010 werden 39 onderzoeksprojecten gesteund die werden ingediend door 55 aanvragers. De totale steun beliep 225.962 euro. Eind 2009 kreeg het Fonds een tegenhanger aan Franstalige kant, die over dezelfde subsidiemogelijkheden beschikt. (LV)

APACHE BELOERT HET NIEUWS MET (*) NVDR

Apache.be heeft met overheidssteun de subwebsite (*)nvdr gelanceerd. Daarin gaat de vijfkop-pige redactie op kritische wijze het nieuwsaanbod in kranten en magazines en op televisie en internet doorlichten.

Bij publicaties en uitzendingen zal onder meer de vraag worden gesteld of ze het resultaat zijn van intrinsieke nieuws-waarde of maatschappelijke relevantie, dan wel of iemand - een PR-bureau of een minister bijvoorbeeld - belang had erbij. Op de dag van de lancering, 18 januari, nam redacteur Tom Cochez al meteen de berichtgeving over het komende boek van de bij N-VA in ongenade gevallen Bas Luyten op de korrel. In diverse kranten kreeg dat boek het etiket 'op-hefmakend' mee, maar zonder dat hiervoor volgens *Apache* argumenten werden aangevoerd. Een krantenartikel over de absolute noodzaak om zijn tanden te poetsen bij een eerste *date*, blijkt volgens (*)nvdr een pure pr-stunt van een bedrijf van elektrische tandenborstels.

"Het is niet de bedoeling op een belerende manier school-meester te gaan spelen en collega's aan de schandpaal te nagelen", zegt Georges Timmerman, hoofdredacteur van *Apache*. "Wel willen we in het licht van de toenemende kritiek op de kwaliteit van de media de discussie over berichtgeving aanzwengelen. Niet alleen onder journalisten dan, maar ook bij een breder publiek. Op termijn willen we trouwens het anekdotische overstijgen en tot een meer structurele analyse komen."

Apache groeide in februari 2010 uit *De Werktitel* en is een initiatief van enkele professionele journalisten. De site

wordt dagelijks gemiddeld door zowat drieduizend mensen bezocht. Sinds de start besteedt *Apache* heel wat aandacht aan mediakritiek.

Georges Timmerman: "We hebben hiervoor meer de handen vrij dan de reguliere media. Mediakritiek zien we ook ruimer dan het louter toetsen van deontologische principes zoals de Raad voor Journalistiek doet. Maar in bepaalde gevallen zullen we zeker met de Raad overleggen, net zoals met de VVJ trouwens."

Tips van journalisten

De auteurs van de besproken berichtgeving zullen steeds de mogelijkheid krijgen om hun versie van de feiten naar voren te brengen. Momenteel worden ze hierover niet vooraf op de hoogte gebracht en kunnen ze de commentaar pas vernemen als ze de website bezoeken. Timmerman denkt dat het initiatief een leuke toekomst tegemoet gaat. "We krijgen nu al heel wat tips van journalisten over het werk van hun collega's op andere redacties."

Vlaams minister van Media Ingrid Lieten heeft 20.000 euro projectsteun toegekend aan het initiatief. Eerder liet Lieten al verstaan dat ze projecten die de 'media-opvoeding' ten goede komen genegen is. Omdat het bedrag onvoldoende is om de werking een jaar lang te dragen, is *Apache* wel nog op zoek naar bijkomende middelen. (LV)

IEDEREEN JOURNALIST? DE GRENZEN EN OPPO

Communicatiewetenschapper Ike Picone doctoreerde begin december aan de Vrije Universiteit Brussel met een studie naar de bijdragen van Vlaamse nieuwsgebruikers aan het nieuws. Zijn onderzoek situeert zich in het *FLEET*-project (*Flemish E-publishing Trends*), een interdisciplinair, IWT-gefinancierd onderzoeksproject naar de evoluties in de digitale nieuwssector. Hier een synthese.

Ike Picone
Vrije Universiteit Brussel

(R)evolutionaire media

De snelle opeenvolging van technologische media-innovaties in het voorbije decennium heeft het beeld gevoed van een gebruiker die niet langer enkel informatie consumeert, maar ook produceert. Deze actief producerende nieuwsgebruiker manifesteert zich ook in de nieuwssector, in de vorm van burgerjournalisten of gebruikers die zich laten horen op de discussieplatformen van nieuwsmedia. Ook het stemmen op een *poll*, het *like*-en van artikels of het delen van nieuwsitems via email of sociale netwerksites zijn vormen van productief nieuwsgebruik. In het discours rond de huidige veranderingen in de nieuwssector wordt deze oprukkende *producer* – een samentrekking van *producer* en *user* gelanceerd door Axel Bruns¹ – vaak een disruptieve rol toegedicht. Iet of wat clichématig heet het dan: straks wordt iedereen journalist. Straks sprokkelen alle gebruikers zelf hun nieuws samen, geven ze ook de nieuwsselectie van hun sociaal netwerk mee vorm, beoordelen en becommentariëren ze systematisch het nieuws en gaan ze zelfs eigenhandig nieuws uit hun omgeving verslaan.

Zo een vaart loopt het wellicht niet. Het fenomeen blogs bestaat ondertussen al meer dan een decennium en van een overname van de journalistiek door een wildgroei aan bloggende (of recenter *Facebookende* of *Twitterende*) gebruikers is vooralsnog geen sprake. Uiteraard zijn er verschuivingen in het consumptiepatroon. Zo *grazen* nieuwslezers steeds meer over verschillende nieuwsbronnen heen. Daarbij gaan ze vaak enkel de koppen *afschuimen* zonder noodzakelijk elk artikel in detail te lezen – iets wat trouwens ook krantenlezers al langer doen. Ook het instapmoment voor nieuws verschilt. Google en Facebook worden steeds grotere toegangspoorten, en ook Twitter maakte bekend te zullen inzetten op zijn rol als nieuwsplatform. Intussen azen nieuwsagentschappen als AFP op een rechtstreeks contact met gebruikers via een *Ipad app*². Toch blijkt uit studies van het Amerikaanse PEW Research Centre³ dat gebruikers via die verschillende kanalen voornamelijk uitkomen bij artikelen van professionele journalisten. Vanwaar dan het schrikbeeld van een *producer* die de functie van journalisten overneemt?

Hier zijn drie belangrijke verklaringen voor. Ten eerste gaat de opkomst van nieuwe media steevast gepaard met utopische (of dystopische) toekomstbeelden. Denken we maar aan het concept van *journalistiek door de mensen voor de mensen*, dat Dan Gilmore naar voren schuift in zijn boek *We, the Media*. Deze utopische visies gaan al te vaak uit van het geloof dat wat technologisch mogelijk is, per definitie ook maatschappelijke werkelijkheid wordt. Dit is niet het geval. Zo is videofonie al jaren mogelijk, maar voelen maar weinig mensen de behoefte om elkaar te zien bij het bellen.

Vaak wordt ook aangenomen dat online interactie zich automatisch vertaalt in een levendige publieke sfeer. Hoe

meer stemmen zich mengen in het publiek debat, hoe democratischer onze samenleving. Maar het grote succes van Facebook leert dat de participatieve mogelijkheden van het internet door een meerderheid van mensen gebruikt worden om vrienden en familie op de hoogte te houden van hun interesses en bezigheden, niet zozeer om met medeburgers in discussie te gaan over actuele thema's.

Een derde reden om het toekomstbeeld van de *producer* niet te overroepen, vindt men in het fenomeen van de zogenaamde *lead-users* en *early-adopters*. Het lijkt logisch dat die gebruikers die als eerste nieuwe media omhelzen laaiend zijn over de nieuwe mogelijkheden. Al te vaak worden de noden van deze specifieke groep *lead-users* dan veralgemeend naar die van gebruikers in het algemeen. Maar het is niet omdat burgerjournalisten, opinieleiders of amateurschrijvers zitten te springen om hun verhalen met de wereld te delen, dat het overgrote deel van de gebruikers dat ook doet.

Deze kanttekeningen mogen ons de impact van gebruikersparticipatie op de nieuwssector niet doen minimaliseren. Integendeel, het nieuwsconsumptiepatroon verandert wel degelijk. Alleen is dit op zich niets nieuws. De geschiedenis van de nieuwsindustrie leest als een kroniek van voortdurende aanpassingen aan nieuwe media, veranderende consumptiepatronen en maatschappelijke gevoeligheden. Zelden heeft dit echter geleid tot het abrupt verdwijnen of verdraaien van het journalistiek métier. Journalisten en nieuwsbedrijven hebben steeds weten in te spelen op deze evoluties, zelfs al ging dat met vallen en opstaan. Ook nu is de boodschap in de eerste plaats te zoeken naar hoe journalisten met hun lezers dienen om te gaan in een van nature sterk evoluerende nieuwsecologie.

De actieve nieuwsgebruiker: van consument naar casuele zelfpublicist

Daarvoor is het in de eerste plaats belangrijk om het eenzijdige beeld van 'iedereen journalist' bij te stellen. Essentieel is te begrijpen wat het betekent voor gebruikers om zelf bij te dragen tot het nieuws. Op basis van die betekenissen krijgt men immers een meer gedifferentieerd beeld van het productief nieuwsgebruik. Dit laat journalisten toe om op hun beurt hun omgang met een steeds 'productiever' publiek aan te passen aan specifieke doelgroepen.



RTUNITEITEN VAN ZELFPUBLICATIE

Uit het gebruikersonderzoek binnen het Fleet-project is allereerst naar voren gekomen dat het bijdragen tot het nieuws vanuit een gebruikersperspectief niet zozeer om productie van informatie draait, maar om zelfpublicatie. Eigen aan een blog is niet de mogelijkheid die het gebruikers biedt om informatie te produceren. Dat kunnen mensen evengoed in een papieren dagboek. Het belangrijkste verschil is dat mensen via een blog informatie kunnen publiceren voor een publiek dat bij wijze van spreken tot in de miljoenen kan oplopen. Gebruikers stellen zich in eerste instantie de vraag of ze hun bijdrage – en derhalve zichzelf – openbaar willen maken.

Die zelfpublicatie vindt doorgaans *ad hoc* plaats. Een nieuwsgebruiker is niet op elk moment een zelfpublicist, maar beslist naargelang van de situatie of hij tijd en energie inves-

teert in het beoordelen, delen, becommentariëren of produceren van nieuws.

Of iemand in een bepaalde situatie overgaat tot zelfpublicatie is afhankelijk van persoonlijke, sociale en inhoudelijke factoren. Persoonlijke factoren slaan voornamelijk op iemands achtergrondkennis en vaardigheden. Kennis van zaken over een onderwerp, media- en schrijfvaardigheid, interesse en dies meer vergemakkelijken het bijdragen tot nieuws omdat het gebruikers meer zelfvertrouwen geeft om zich te uiten. Iemand kan ook gewoon niet in de stemming zijn om te reageren en op een dergelijk moment verkiezen het nieuws louter te raadplegen.

Bij de sociale factoren staat de rol van het potentiële publiek centraal. Gebruikers stellen zich de vraag of de mogelijke lezers van hun bijdrage er iets aan zullen hebben. Hebben ze

Factoren van nieuws-zelfpublicatie-waardigheid

	Factor	Omschrijving
1.	<i>Eenvoud</i>	De mate waarin het nieuwsfeit geen al te complexe materie betreft zoals politieke of economische analyses en jargon. Indien reageren specifieke kennis vergt, neigen gebruikers ertoe zelfpublicatie te vermijden.
2.	<i>Eenduidigheid</i>	De mate waarin een nieuwsfeit het innemen van een duidelijk standpunt voor of tegen toelaat. Onderwerpen waarover men een uitgesproken mening kan hebben nodigen meer uit tot reactie dan onderwerpen met veel nuances.
3.	<i>Verbondenheid</i>	De mate waarin het nieuwsfeit aansluit bij de leefwereld van gebruikers. Naarmate mensen zich erbij betrokken voelen, neemt de kans toe dat ze er op ingaan.
4.	<i>Negativiteit</i>	De mate waarin het nieuwsfeit gevoelens van verontwaardiging of frustratie kan losweken. Zelfpublicatie is dan een manier om die te ventileren.
5.	<i>Polemiek</i>	De mate waarin rond het nieuwsfeit al een maatschappelijke polemiek is ontstaan. De kans is groter dat gebruikers rond dergelijke thema's een uitgesproken mening hebben en die publiceren.
6.	<i>Nuttige informatie</i>	De mate waarin het nieuwsfeit nuttige en praktische informatie en tips bevat. Vooral om nieuws te delen is dit relevant. De kans is kleiner dat je je potentieel publiek tegen de borst stuit met een link naar nuttige informatie dan met een uitgesproken politieke mening.
7.	<i>Openheid</i>	De mate waarin het nieuwsfeit open staat voor aanvullingen van gebruikers. Indien de kans groot is dat gebruikers over bijkomende informatie aangaande het nieuwsfeit beschikken, zal er ook meer reactie komen.
8.	<i>Impact</i>	De mate waarin het losweken van vele reacties op een nieuwsfeit een reële impact kan hebben en bepaalde punten verwezenlijkt kunnen worden. Naarmate ingaan op het nieuws ook iets oplevert – voor de gemeenschap of individueel – wordt reageren aantrekkelijker.
9.	<i>Doelgroep</i>	De mate waarin het nieuwsfeit afgestemd is op de interessesfeer van de doelgroep. Nieuwsmakers die begrijpen naar welke informatie een specifieke doelgroep verlangt, spelen in op de verbondenheid van gebruikers met de nieuwsinhoud. Dergelijke informatie zal sneller reactie uitlokken.

de indruk van niet, bijvoorbeeld omdat hun bijdrage dreigt verloren te gaan in een oeverloze stroom aan reacties, dan laten ze het makkelijk afweten. Tot op zeker hoogte kan dit beschouwd worden als een vorm van altruïsme waarbij men anderen wil helpen door bij te dragen. Inhoudelijke factoren slaan op de relatie tussen een gebruiker en het nieuwsitem. Dit aspect, dat de inhoud van het nieuws betreft, is voor journalisten ongetwijfeld het meest relevant. Uiteraard is deze relatie eveneens afhankelijk van de achtergrond van elke gebruiker. Toch kan men een aantal nieuws-zelfpublicatie-waardigheidsfactoren onderkennen, naar analogie met de nieuwswaardigheidsfactoren van Galtung en Ruge⁴. Hoe meer een nieuwsitem voldoet aan deze factoren, hoe groter de kans dat nieuwsgebruikers er productief mee zullen omgaan. Deze factoren kunnen een bruikbaar instrument zijn voor journalisten die een groot publiek wensen te betrekken bij het nieuws.

De grenzen en opportu-niteiten van zelfpublicatie voor journalisten

Blijft de vraag of journalisten moeten ingaan op de mogelijkheden om nauwer samen te werken met hun publiek. Zoals steeds is het antwoord genuanceerd. Enerzijds verwachten zeker niet alle gebruikers dat nieuws de uitkomst wordt van een samenwerkingsproces tussen journalisten en hun publiek. Het nieuws wordt nog steeds geacht samengesteld te worden door professionals die weten hoe om te gaan met informatie. Bovendien wil ook niet iedereen altijd deelnemen aan het nieuws. Het vergt immers tijd en moeite om een relevante bijdrage te leveren. Het is met andere woorden niet omdat deelnemen aan het nieuws kan, dat iedereen het op termijn zal doen.

Anderzijds dient men oog te hebben voor de groeiende groep gebruikers die wel van zich laten horen. Vooral nog wordt bijvoorbeeld weinig gedaan met de online gebruikerscommentaren op nieuwsberichten – en misschien maar goed ook gezien het belabberde niveau en de denigerende toon van vele van die bijdragen. Toch hoeft samenwerking met gebruikers niet noodzakelijk in een tijdrovende, negatieve spiraal voor journalisten uit te monden. Een interessante piste daarbij is de hefboomfunctie die kranten op zich kunnen nemen. Mensen zijn bereid om een bijdrage te leveren aan het nieuws als ze het gevoel hebben dat dit een impact kan hebben op een bepaalde problematiek. Of als ze er mensen mee kunnen helpen. Journalisten zoeken dan weer naar maatschappelijk relevante verhalen die garant staan voor goede journalistiek.

Beiden kunnen elkaar vinden rond thema's waarover mensen bijdragen vanuit hun persoonlijke ervaring en journalisten deze bijdragen kunnen benutten als een belangrijke informatiebron. Gebruikers zetten op die manier hun kennis ten dienste van journalisten, die op hun beurt hun bereik inschakelen om onderwerpen van anderen uit te analyseren, aan te kaarten en op de agenda te plaatsen. Enkel wanneer er voor alle partijen een meerwaarde in zit, zal de samenwerking tussen journalisten en hun publiek immers tot haar recht komen.

MEDIA

café

Mediacafé #5: Klant is koning en content is king! Krijgt de mediaconsument echt wat hij wil?

Woensdag 23 februari 2011 – 20:00
Kunstencentrum Vooruit, Sint-Pietersnieuwstraat 23, 9000 Gent

Weten we binnenkort nog wat diepgravende journalistiek inhoudt? Welke democratische rol spelen onze media in de toekomst, en heeft de overheid een regulerende taak?

Een debat met **Marc Reynebeau** (*De Standaard*), minister van Media **Ingrid Lieten**, **Leo Sisti** (*Il Fatto Quotidiano*), **Birgitta Jónsdóttir** (Icelandic Modern Media Initiative), **Leo Hellemans** (dir. Media VRT), **Jan Holderbeke** (eindredacteur Panorama), **Rik De Nolf** (CEO Roularta Media Group) en **Ernst-Jan Pfauth** (*NRC Handelsblad*).

Debat in het Engels en Nederlands – Gratis
Reserveren aanbevolen: info@deburen.eu +32 (0)2 212 19 30

In het kader van de **Les van de Eeuw** van de Vooruit.

Partners:



Meer informatie: www.deburen.eu

1 Zie <http://www.produsage.org>

2 Precieze cijfers over deze veranderende consumptiepatronen zijn terug te vinden in *The State of the News Media 2010. An Annual Report on American Journalism* van The Project For Excellence In Journalism and the Pew Internet & American Life Project, raadpleegbaar op http://www.stateofthemediamedia.org/2010/online_summary_essay.php

3 Meer informatie in het rapport *Audience Segments in a Changing News Environment* (2008) van The PEW Research Centre, raadpleegbaar op <http://people-press.org/report/444/news-media>

4 Galtung, J., & Ruge, M. (1965). *The structure of foreign news. The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers*, *Journal of International Peace Research*, 2(1), 64-91

Mediargus biedt journalisten interessante voordelen, ook in 2011

Een rijkdom voor mediaprofessionals. Met meer dan 20 miljoen artikels, 30.000 consultaties per dag en 170 bronnen die teruggaan tot 1988, is Mediargus de grootste mediadatabank in Vlaanderen. Met Mediargus volgt een journalist een arsenaal aan nieuwsbronnen op, van regionaal tot internationaal, van gespecialiseerde tot massamedia, van geschreven tot online en audiovisuele pers.

Gratis of supervoordelige toegang tot de volledige databank en diensten. Een journalist verbonden aan een mediahuis dat partner is van Mediargus, maakt via die uitgever gratis gebruik van alle diensten. Andere VVJ-leden biedt Mediargus een voordeeltarief aan met een korting van 66% op de normale prijs. Vandaag werken al zo'n 2.400 journalisten met onze databank.

> Een gepersonaliseerd persoverzicht, dagelijks digitaal afgeleverd

Mediargus is meer dan een archief. Wij bezorgen dagelijks een persoverzicht op maat in je mailbox. Zo blijf je zonder moeite op de hoogte van de onderwerpen die jou interesseren. Via Webtracker integreer je ook RSS-feeds naar keuze in je persoverzicht.

> Van persdossier tot professioneel portfolio

Met Mediargus vind je makkelijk achtergrond bij een onderwerp terug. Journalisten kunnen ook eigen artikels bundelen in een persoonlijk online persarchief, dat onderdeel kan zijn van een portfolio op Mediagora.

> Gratis toegang tot Mediagora

Mediagora is de sociale netwerksite van Mediargus. Mediagora laat journalisten toe een netwerk van persoonlijke contacten uit de bouwen met waardevolle contacten uit de politiek, het bedrijfsleven, de non-profitsector en de academische wereld.

Mediargus blijft innoveren.

Wij horen graag je mening over onze diensten. Contacteer ons via support@mediargus.be



Voorbij het cliché (3): SEKSUELE IDENTITEIT

'NIET ELKE HOMO IS EEN VERWIJFDE KAPPER IN

"Bidden wij voor alle homofielen van onze stad en ons land die gewantwoord worden, die dagelijks leven onder druk van verdachtmaking en kwaadsprekerij. Voor hen wier zelfvertrouwen wordt ondermijnd door het harde oordeel van anderen. Voor allen die geen begrip ontmoeten, geen woord dat hen geneest en geen mens die hen aanvaardt. Laat ons bidden."

Zo sprak priester Wilfried Lammens tijdens een eucharistieviering voor homo's. De mis maakte deel uit van *Zo zijn*, een vijftig minuten durende reportage over homoseksualiteit in Vlaanderen, die de BRT op 4 december 1970 uitzond, om 22u05. Een aantal homo's kwam tijdens de uitzending openlijk uit voor zijn geardeheid, de bekendste was charmezanger Will Ferdy.

Precieze cijfers ontbreken, maar er wordt geschat dat 5 procent van de bevolking homo, lesbienne of biseksueel is. Wetenschappers van de Gentse universiteit berekenden dat ongeveer 20 procent van de bevolking in zijn directe omgeving geconfronteerd wordt met holebi-seksualiteit. Toch werd het thema decennialang doodgezwegen in de Vlaamse pers, alsof het niet bestond. Sinds een jaar of vijftien is dat gelukkig veranderd. En er is op die korte tijd zelfs veel vooruitgang geboekt: *Çavaria*, de koepelvereniging voor homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders, stelt tot haar tevredenheid vast dat het holebi-thema tegenwoordig ruim aandacht krijgt en vindt dat er neutraal, objectief en zelfs positief over bericht wordt. Wanneer het goed is, zegt men het dus ook.

Slechts heel af en toe, vooral bij de behandeling van onderwerpen die maatschappelijk moeilijk liggen, duikt nog bevooroordeelde journalistiek op. Gelukkig blijkt het aantal thema's dat zo te omschrijven valt, stelselmatig te verminderen. "De publieke opinie is bijgedraaid", stelt Mieke Stessens van *Çavaria*, de koepel voor homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders. "De wetgever heeft dat gevolgd, net als de journalistiek. Een goed voorbeeld is het homohuwelijk, wat niet zolang geleden een gevoelig onderwerp was, maar ondertussen duidelijk niet meer. Homo-ouderschap nam die rol over, maar ook daar voel je aan dat het aan het kantelen is. Misschien mag ik zelfs zeggen dat het al gekanteld is, want de gelijktijdige zwangerschap van basketster Ann Wauters en haar vriendin Lot werd zeker met smaak gebracht. Men vermeldde dat het een lesbisch koppel is, omdat dat nu eenmaal de feiten zijn, maar geen enkele journalist sprak er schande over. Ook niet tussen de regels. Dat is vooruitgang. Ik hoop en vermoed dat adoptie het volgende gevoelige onderwerp is dat binnen afzienbare tijd bespreekbaar wordt."

En toch zijn we er nog niet helemaal. Holebi's klagen nog vaak dat de media een eenzijdig en stereotiep beeld over hen ophangen. Het blijkt een combinatie van gemakzucht en effectenjagerij. "Ik begrijp dat journalisten en programmamakers op zoek zijn naar herkenbaarheid, maar niet iedere homo is een verwiijfde kapper die designkleden draagt", zegt Mieke Stessens. "Zulke mensen bestaan en ze mogen zeker in beeld komen. Maar een journalist gaat in de fout wanneer hij alle homo's tot dat ene sjabloon verengt. Homo is geen synoniem voor verwiijfd, en ook niet voor extravagant."

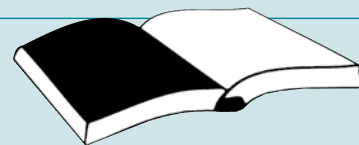
Ingeölied

De media hebben de neiging dat laatste facet te sterk te benadrukken, omdat het nu eenmaal mooie en spectaculaire beelden oplevert. Maar stopt het tonen van ingeöliede bodybuilders op de *Gay en Lesbian Pride Parade*, getooid in leer in



Mieke Stessens van Çavaria: al bij al tevreden over de beeldvorming van holebi's in de Vlaamse media, maar toch zijn we er nog niet helemaal.

alle fluokleuren, niet een heel aantal homo's in een patroon waarin ze zichzelf totaal niet herkennen? Het is een kwestie waarmee de holebikoepel zelf ook worstelt. Stessens: "Na iedere grote optocht zit onze mailbox vol klagebrieven van mensen die vinden dat de holebibeweging, en dus eigenlijk ook zichzelf, daardoor eenzijdig worden afgebeeld. Ons antwoord is dat een journalistiek stuk over *The Pride* inderdaad geen realistisch, volledig beeld van dé homoseksueel biedt, maar dat extravagante homo's evenzeer recht hebben om



DESIGNKLEREN'

Jef Van Baelen

zich te tonen. Het is voor de pers ook niet altijd mogelijk om een integraal, allesomvattend beeld te geven waarin iedere homo zich wel zou herkennen. Je kan je zelfs afvragen of zoiets überhaupt wel mogelijk is. Extravagantie tonen mag dus zeker, maar soms is het wel de gemakkelijkste weg. Zolang journalisten dat inzien en af en toe ook oog hebben voor minder spectaculaire holebi's zijn wij tevreden."

Bepaalde deelgroepen binnen de holebi-populatie zijn sowieso minder zichtbaar dan anderen, maar dat past in een ruimere maatschappelijke problematiek: vrouwen, allochtonen en ouderen komen nu eenmaal minder aan bod. Sla er de andere afleveringen van *Voorbij het Cliché* maar op na. Onderzoek wijst bijvoorbeeld uit dat lesbische thema's opmerkelijk minder vaak de media halen dan onderwerpen die uitsluitend homoseksuele mannen betreffen. Voor entertainment- en sportrubrieken worden lesbiennes nog wel gevraagd, maar in algemene of politiek getinte journalistiek al veel minder. Ook opvallend is dat de *L-Day*, de jaarlijkse lesbiennedag, amper de pers haalt. "Geen idee waarom journalisten dat minder relevant schijnen te vinden dan bijvoorbeeld *The Pride*", zegt Mieke Stessens. "Het is nochtans een kwaliteitsvol en inhoudelijk sterk evenement, uniek in Europa."

Heteronormativiteit

Jonge holebi's groeien op in een maatschappij die uitgaat van wat wetenschappers 'heteronormativiteit' noemen. Dat meisjes op jongens vallen en vice versa, is als het ware vanzelfsprekend. En dat terwijl we stilaan toch allemaal zouden moeten weten dat dit niet voor iedereen opgaat. De media hebben daarin uiteraard een grote invloed. Om een identiteit

en een eigen plek in de wereld te vinden, heeft iedereen bovendien rolmodellen nodig. Rolmodellen die tonen dat wat holebi-jongeren voelen evenzeer normaal is, zoals Will Ferdy deed in de jaren zeventig.

"Wat bijvoorbeeld iemand als de jammerlijk heengegane Yasmine voor jonge lesbiennes betekend heeft, dat kan je moeilijk overschatten", vult Mieke Stessens aan. "Niet alleen omdat ze voor haar geaardheid uitkwam, maar ook omdat ze er normaal over kon doen. Ze had het zelfvertrouwen om er op een ongedwongen manier grapjes over te maken. Het is zeer belangrijk dat er publieke figuren zijn zoals zij." Toch is het niet onverstandig om enige omzichtigheid aan de dag te leggen wanneer het de *coming outs* van bekende mensen betreft. Ieder heeft immers ook het recht om niet over zijn of haar seksualiteit te spreken.

Vijf procent van de bevolking is een behoorlijk marktaandeel, en toch worden er door de Vlaamse media zelden initiatieven ontplooid die zich specifiek tot de doelgroep van de holebi's richten. In het buitenland bleken programma's als *Gaytime TV* op de BBC of *Homonos* op de NOS-Radio nochtans bijzonder populair, en niet enkel bij holebi's. Stadsmagazine *Zone 03* had in een ver verleden een aparte holebi-rubriek, maar die verdween na een herstructurering van de redactie. Er was *shOut* op Jim TV met Karolien Debecker, maar ook dat programma werd afgevoerd.

"Er bestaat volgens mij nochtans een publiek voor luchtige, ludieke journalistiek die emancipeert en niet problematiseert", meent Mieke Stessens van Çavaria. "Het hoeft voor mij niet per se, want ik stel vast dat holebi's ook via de algemene programmatie tegenwoordig wel hun weg naar de pers vinden, maar als een mediahuis zich geroepen voelt graag."

Tips voor goed gebruik:

- Vermijd clichébeelden over holebi's als seksbeluste mensen met een voor hun gender atypisch gedrag.
- Er zijn evenveel verschillende holebi's als er verschillen tussen hetero's bestaan. Ze zijn ook niet per definitie extravagant.
- Focussen op de geaardheid kan geen kwaad, maar het hoeft ook niet iedere keer. Een mens is meer dan zijn of haar geaardheid.
- Mistoestanden onder de aandacht brengen is zeer lovenswaardig, maar je loopt wel het risico dat je het holebi-zijn problematiseert.

Nuttige links:

- Team Gelijke Kansen: www.gelijkekansen.be
- Çavaria, Koepelvereniging voor homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders: www.cavaria.be
- L-Day, de lesbiennedag: www.lesbiennedag.be
- The Pride: www.thepride.be
- Zizo, Vlaanderens grootste magazine voor holebi's en transgenders: www.zizo-magazine.be

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek over de klacht van de heer Thierry V. tegen de VRT

Met een brief van 9 september 2009 dient de heer Thierry V. klacht in tegen de VRT naar aanleiding van een uitzending van het televisieprogramma *Panorama* op 6 september 2009. In een aanvullende brief van 17 september 2009 vestigt Thierry V. er de aandacht op dat de betwiste uitzending nog steeds te zien is op de website van Canvas. Met een brief, ontvangen per mail op 18 september 2009, antwoordt hoofdredacteur Kris Hoflack op de klacht. Namens klager repliceert advocaat Jan Surmont met een nota van 1 september 2010. De VRT stuurt daarop een aanvullend antwoord met een brief van 9 september 2010 van hoofdredacteur Kris Hoflack.

De rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft de zaak behandeld op 14 december 2010. Klager is in persoon verschenen, samen met zijn advocaat Jan Surmont. Voor de VRT verschenen eindredacteur *Panorama* Jan Holderbeke en juridisch adviseur Merel Jansen. De rapporteringscommissie heeft ook de reportage bekeken en de uitgeschreven tekst ervan doorgenomen.

DE FEITEN

In het televisieprogramma *Panorama* van 6 september 2009 wordt een reportage uitgezonden onder de titel 'Bloedantiek'. In de reportage wordt een beeld geschetst van de illegale handel in antiek uit Afghanistan, en hoe die indirect onder meer de Taliban van fondsen voorziet. In de uitzending komen onder meer een kunstkenner, een politiemann en meerdere antiquairs aan het woord. Er zijn ook beelden uitgezonden van opgravingen in Afghanistan zelf, waarbij enkele smokkelaars en een archeoloog aan het woord komen. Naar het einde van de reportage toe, komt een passage in beeld van een tweetal minuten, gebaseerd op een opname die bij klager thuis met een verborgen camera is gemaakt. Klager wordt voorgesteld als een verzamelaar van antiek, die in zijn woning een ruime collectie kunstvoorwerpen bezit, onder meer uit Afghanistan. Aan de journalisten, die zich als geïnteresseerde studenten aan hem hebben voorgedaan, toont klager een aantal van zijn kunstvoorwerpen, en beantwoordt hij ook vragen daarover.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

In de klachtbrief, in de replieknota en op de hoorzitting voeren klager en zijn advocaat meerdere bezwaren aan tegen de reportage, die in essentie neerkomen op drie inbreuken op de journalistieke gedragsregels.

In de eerste plaats zijn zij van mening dat er in de reportage ten onrechte gebruik is gemaakt van de undercovermethode. Volgens klager is in zijn geval niet voldaan aan de voorwaarden van de richtlijn van de Raad voor de Journalistiek over undercoverjournalistiek. Die komen er vooreerst op neer dat de informatie die de journalist hoopt te verkrijgen een grote maatschappelijke relevantie moet hebben. Klager betoogt dat het feit dat antiek wordt gesmokkeld uit Afghanistan en dat antiquairs daarin een rol spelen eventueel een zekere maatschappelijke relevantie kan hebben, maar dat dit niet geldt voor het feit dat kunstliefhebbers dergelijke gesmokkelde antiek zouden kopen. Als het publiek geïnformeerd wordt over het feit dat antiquairs meewerken aan illegale smokkel van Afgaanse antiek, dan weet de kijker sowieso dat die antiek een afzet vindt. Het is dan ook onnodig om dit

met een verborgen camera te willen vastleggen. Daarnaast vereist de richtlijn over undercoverjournalistiek dat de gebruikelijke methoden van informatiegaring niet toereikend zijn om het verhoopde resultaat te verkrijgen. Welnu, menen klager en zijn advocaat, de informatie dat gesmokkelde antiek afnemers vindt onder kunstliefhebbers kan eveneens vergaard worden via politie of experts. Dit is in de reportage trouwens gebeurd, zodat het zeker niet nodig was om onder valse voorwendsels bij klager thuis binnen te dringen. Klager voert nog aan dat er niet geprobeerd is om hem op een neutrale plek te interviewen, zodat de journalisten niet eens getracht hebben om langs de gebruikelijke weg aan hun informatie te komen. Het feit dat de opname gebeurde in een privéwoning maakt de inbreuk volgens klager bijzonder ernstig, en klager zegt er een gevoel van onveiligheid aan te hebben overgehouden.

De tweede inbreuk op de journalistieke ethiek bestaat er volgens klager in dat de feiten niet correct zijn weergegeven. Van het gesprek dat met klager is opgenomen, is maar een fractie uitgezonden, zodat het uitgezonden deel uit de context is gerukt en klager ten onrechte is voorgesteld als iemand die wilens en wetens gestolen antiek aankoopt. Klager heeft in het gesprek enkel aangegeven dat het mogelijk is dat bepaalde mensen illegale antiek kopen en dat op die wijze indirect de Taliban worden gefinancierd. Hij heeft dit echter nooit op zichzelf betrokken. Er wordt ook de indruk gewekt dat klager een Boeddhabeeld clandestien zou hebben gekocht en dat hij wist dat het illegaal uit Afghanistan is gesmokkeld. In werkelijkheid heeft klager attesten van al zijn bezittingen, maar daar hebben de journalisten geen aandacht aan besteed. Zij hebben volgens klager de werkelijkheid dan ook foutief weergegeven.

Ten derde voeren klager en zijn advocaat aan dat de reportage een zware aantasting van de privacy van klager uitmaakt. Niet enkel zijn de journalisten onder valse voorwendsels klagers privéwoning binnengedrongen, zij hebben bovendien onvoldoende voorzorgen genomen om hem onherkenbaar in beeld te brengen. Het fragment vangt aan en eindigt met beelden van de straat en de huisgevel van klager, waarop diens naamplaat zichtbaar is. Het gezicht van klager is weliswaar wazig gemaakt, maar zijn stem werd niet vervormd en zijn gestalte is duidelijk waarneembaar, zodat hij door tientallen mensen uit zijn kennissenkring en beroepsomgeving is herkend. Klager is na de uitzending trouwens ook ondervraagd door de politie, wat aantoonde dat zijn anonimiteit onvoldoende verzekerd was. De VRT heeft dan ook onvoldoende voorzorgen genomen om klager onherkenbaar te maken.

De VRT antwoordt dat de reportage volledig beantwoordt aan de vereisten van de journalistieke ethiek.

Wat het gebruik van de undercovermethode betreft, is de VRT van mening dat er is voldaan aan de voorwaarden van de richtlijn die de Raad voor de Journalistiek hierover heeft uitgevaardigd. De smokkel van illegale antiek uit Afghanistan is een zaak van grote maatschappelijke relevantie, vooral ook omdat hiermee indirect de Taliban en terreurgroepen worden gefinancierd. De afname van dergelijke waar komt neer op heling, een misdrijf dat strafbaar is met vijf jaar gevangenis-

straf. Dat niet alleen de verkopers, maar ook de kunstliefhebbers en verzamelaars wetens en willens deelnemen aan deze draaischijf van illegale handel, is dus bijzonder relevant. Er bestaat volgens de VRT geen twijfel over dat de gebruikelijke journalistieke methoden van informatiegaring niet toereikend zouden zijn geweest om aan te tonen dat Belgische antiquairs en sommige van hun klanten op de hoogte waren van de herkomst van de antiekstukken. De journalisten zijn trouwens in het begin van de reportage met de camera een antiekzaak binnengestapt, en daaruit is gebleken dat zij een heel ander antwoord krijgen dan wanneer er geen camera zichtbaar is.

De VRT ontkent ook dat de feiten onjuist werden weergegeven, zoals door klager wordt beweerd. Er zijn enkel letterlijke citaten van klager in de reportage gebruikt en die zijn niet uit hun context gehaald. Het betwiste fragment is een verkorte weergave van het bezoek dat de journalisten aan klager hebben gebracht en van hetgeen door klager is verklaard. Dat klager in zijn hoedanigheid van verzamelaar de illegale handel van antiek uit Afghanistan mee in stand houdt, wordt niet door de programmamakers onderhuids gesuggereerd, maar blijkt uit wat klager zelf verklaart in de uitzending.

De VRT is ten slotte van mening dat de privacy van klager zo veel als mogelijk is beschermd. Bedoeling van de reportage was om aan te geven dat sommige verzamelaars kunst uit Afghanistan in huis hebben en dat zij er niet mee zitten dat er bloed kleeft aan dit antiek. Daarvoor was het nodig om klager in diens woning te filmen, om de kunstverzameling te tonen en om zijn uitspraken weer te geven. Maar de gebruikte beelden werden strikt beperkt tot wat voor dit doel noodzakelijk was. De gevel van klager is slechts gedeeltelijk en 'schokkerig' in beeld gebracht, bij het begin en bij het einde van zijn ontmoeting met de twee journalisten, omdat de uitspraken die klager toen deed relevant waren. De naamplaat komt weliswaar even in beeld, maar noch de naam noch het beroep van klager is leesbaar. Ook de woonplaats van klager is niet genoemd. In het interieur van klager werd enkel ingezoomd op de kunstvoorwerpen en op de geïnterviewde. Klager zelf is onherkenbaar gemaakt door middel van *blurring*. Door al die maatregelen heeft de VRT de privacy van klager niet verder aangetast dan noodzakelijk was in het kader van de berichtgeving. Dat klager desondanks toch kan zijn herkend door mensen uit zijn omgeving, is overigens niet altijd te vermijden, maar dat doet niet af van het feit dat de VRT de noodzakelijke voorzorgen heeft genomen om ruime identificatie onmogelijk te maken. Ook het feit dat klager nadien is ondervraagd door de politie, toont niet aan dat hij herkend is door de reportage. De politie kan ook via andere kanalen aan klagers identiteit zijn geraakt, bijvoorbeeld na ondervraging van antiquairs.



(Foto Epa/Belga)

hele keten ervan in beeld brengen, van de opgravingen in Afghanistan tot en met de verkoop aan Belgische verzamelaars. De VRT voert terecht aan dat het nodig was bij het in beeld brengen van bepaalde onderdelen van de reportage – met name de houding van antiquairs en van een kunstverzamelaar – om gebruik te maken van een undercovermethode. Indien betrokkenen met een zichtbare camera zouden zijn ondervraagd, zou hun reactie immers niet dezelfde zijn geweest, zoals in de reportage zelf bleek uit de verschillende reacties van een antiekverkoopster, die eerst voor de camera en nadien met verborgen camera werd ondervraagd. Om het thema van de reportage goed te onderbouwen was het eveneens nodig om klager thuis voor zijn kunstcollectie te interviewen, en niet in een neutrale ruimte. In dit geval is er voldaan aan de twee basisvereisten van de Richtlijn over undercoverjournalistiek (zie: richtlijn bij artikel 17 van de Code van de Raad voor de Journalistiek).

2. Het betwiste fragment is een ingekorte weergave van het bezoek dat de journalisten, die zich als geïnteresseerde studenten uitgaven, aan klager hebben gebracht en van het gesprek dat ze met hem hebben gevoerd. Uit geen enkel gegeven blijkt dat de woorden van klager uit hun context zijn gerukt en dat een verkeerde indruk is gegeven van de ontmoeting. Dat klager op de hoogte was van de oorsprong van de kunstwerken, en van het feit dat daarmee de Taliban werden gefinancierd, blijkt uit zijn eigen woorden. Klager voert dan ook onterecht aan dat de reportage een onjuist beeld weergeeft van de werkelijkheid.

3. Gelet op de context van de reportage en gelet op de uitlatingen die klager zelf doet in de reportage, kan niet vermeden worden dat de kijker hem associeert met praktijken die de reportage aanklaagt. Daar komt bij dat de opname bij klager thuis is gemaakt, en niet op een neutrale plaats. Uit de reportage blijkt dat de huisgevel van klager, weliswaar zeer gedeeltelijk en schokkerig, en met een onherkenbare naamplaat, tot tweemaal toe is getoond. De Raad meent dat deze beelden niets toevoegen aan het verhaal en vermeden konden worden zonder dat de reportage aan kwaliteit zou inboeten. Voorts is het moeilijk te begrijpen waarom de stem van klager niet werd vervormd. De argumenten die de VRT hieromtrent aanvoert – dat hierdoor de informatiedoorstroming naar de kijker zou worden gehinderd en dat de intonatie van klager zou verloren gaan – overtuigen niet. De VRT had extra voorzorgen moeten nemen om de identiteit van klager beter af te schermen. Bij incognito-, alias- en verborgen opnames wordt er in beginsel voor gezorgd dat de betrokkenen niet identificeerbaar zijn (zie: richtlijn bij artikel 17 van de Code).

BESLISSING

1. De illegale uitvoer van antiek uit Afghanistan, en het feit dat door deze handel de Taliban en terreurgroepen worden gefinancierd, zijn onmiskenbaar een zaak van groot maatschappelijk belang. De VRT wilde in haar reportage de

De Raad voor de Journalistiek is daarom van oordeel: De klacht is ongegrond in haar eerste en tweede onderdeel; De klacht is gegrond in haar derde onderdeel.

Brussel, 13 januari 2011

NEDERLAND, LAND VAN VOORLICHTERS

Sabine Vandeputte

Het voorbije jaar is, met financiële steun van de Vlaamse overheid, opnieuw een uitwisseling georganiseerd tussen Vlaamse en Nederlandse journalisten. Sabine Vandeputte, radiojournaliste bij de VRT, nam voor de tweede keer deel en verbleef twee maanden in Amsterdam.

Nooit geweten dat twee volle maanden zo snel konden omvliegen. Ik was een week op voorhand gegaan, om rustig te kunnen uitpakken en wat te acclimatiseren. Maar die laatste week van september barstte het nieuws in volle hevigheid los. De Nederlanders hadden toen al hun regeringsvorming rond en het CDA beleefde een existentiële crisis. Tijdens de journalistenuitwisseling konden we ook voor het eigen medium werken, dus de geplande vakantie werd meteen overboord gegooid en we gingen aan de slag. Bijna onafgebroken, door de nimmer aflatende stroom aan Nederlandse actualiteit. Er was het proces-Wilders, de voorstelling van het kabinet, protest van krakers, verzet van de kunstsector tegen de kabinetsplannen en ook nog eens de dood van Harry Mulisch. Op die manier proefde ik even van het leven als correspondent. En ik kan je zeggen: het is heerlijk om als een kleine zelfstandige je eigen tijd te kunnen indelen. Dat ze je ook bellen voor een prul terwijl je kletsnat onder de douche staat, moet je erbij nemen.

De eerste weken was ik aan de slag bij BNR: een klein commercieel radiostation dat vanuit Amsterdam uitzendt voor heel Nederland. Op televisie herken je hun reporters aan de knalgele microfoons. Je kunt er niet naast kijken en dat is ook de bedoeling. BNR brengt uitgesproken *talkradio*: niets dan nieuws en informatie, voor een doelpubliek van jonge professionals. Bij mijn vorige uitwisseling, bij de VPRO zeven jaar geleden, werd ik nog ondergedompeld in een intellectualistische, bijna contemplatieve sfeer. Dit was wel even andere koek. De redactie van BNR is één drukke bijenkorf waar alles razendsnel gaat: het spreken, het denken én het werken. Lunchen gebeurt aan het bureau, vergaderen gaat rechtstaand en de bazen presenteren er ook eigen programma's. Nieuwe media zijn vanzelfsprekend, ook als nieuwsbron. Collega's zijn er naar Nederlandse traditie professioneel niet mals voor elkaar en scoren wordt ook financieel beloond. Voorwaar een interessant cultuurbad.

De laatste weken was ik ook te gast op de politieke redactie van Radio 1 in Den Haag: het absolute walhalla voor politieke

journalisten. Politici en journalisten zitten er op een kluitje. Alles speelt zich letterlijk af op één vierkante kilometer en iedereen is begeistert door politiek. Petje af trouwens voor de Nederlandse *wetstraters*. Ik zag ze regelmatig saai en lange debatten simultaan vertalen in prettige radio voor een breed publiek, ronduit vakwerk.

Uitkleden

Wat viel me verder op tijdens mijn Nederlandse bestaan?

De meeste Nederlanders zijn mondig, ze hebben een mening en ze willen die graag kwijt. Als radiojournalist is dat wel prettig. Maar daar tegenover staat dat het woud van voorlichters er de voorbije jaren nog is aangegroeid. En die voorlichters zijn meestal hinderlijk: ze zijn ingehuurd om je weg te houden van waar het om gaat. Bij een crisis huren organisaties zelfs tijdelijke woordvoerders in om de vuile klus professioneel te klaren. Sinds Fortuyn is alles er ook super beveiligd. Om het parlement in te komen, moest ik me bij wijze van spreken telkens weer uitkleden en je komt geen redactielokaal binnen zonder pasje. Nederlandse journalisten moeten ook letterlijk en figuurlijk vechten voor hun plekje. Er zijn ontzettend veel concurrerende media en met nieuwkomers als *Powned* en de *Jakhalzen* van DWDD gaat het er niet altijd zachtzinnig aan toe. Verder is er ook een grote honger naar andermans mening en opinie. Mijn luchtige columns op *dereactie.be* werden in no time opgepikt en overgenomen door onder meer

Joop.nl wat dan weer leidde tot interviews en discussies op andere internetfora.

Wat onthoud ik dit keer van mijn Nederlandse doortocht? Er is overall iets. Op alle redacties is er vanuit de hoofdredactie wel eens druk op journalisten. Op alle redacties is er wel eens gedoe over domeinen. En als bijna-ancien bij de VRT viel me ook op dat ik destijds voor een sociaal bedrijf gekozen heb waar de meeste journalisten ook een ingebakken sociale reflex hebben.

Eind goed, al goed.



WAAROM GREENPEACE EEN HOAX GEBRUIKTE

Dave Van Meel
Hoofd communicatie Greenpeace

Een nota van het consultancybureau Garvida+ over de bereikbaarheid van Brussel en de Rand deed begin december stof opwaaien. Greenpeace maakte zelf bekend dat het achter dit bureau zat. De reactie van de VVJ was niet mals en had het over 'desinformatie'. Maar waarom maken onderzoeksrapporten van Greenpeace veel minder kans en wordt een *hoax* wel opgepikt? Greenpeace stelt vast dat het steeds moeilijker wordt om met gedegen onderzoeksinformatie ingang te vinden in de media.

Laten we duidelijk zijn: het opzet van de *hoax* was niet om media en andere partijen in de luren te leggen. De *hoax* werd aangewend als middel om een dossier in de openbaarheid te brengen dat in de coulissen al lang wordt aangekaart door Greenpeace en andere organisaties. Het doel was om van een non-debat een publiek debat te maken, waaraan alle relevante actoren én de publieke opinie kunnen deelnemen. Greenpeace onderstreept dat – zoals gecommuniceerd in het persbericht – het overgrote deel van het dossier vandaag reeds in planvorm op tafel ligt. Om de publieke opinie ervan bewust te maken dat voor sommige gemeenten (of delen ervan) een Doel-scenario niet ondenkbaar is, werd de logica van de bestaande plannen doorgetrokken. Deze logica is ook terug te vinden in de vier jaar

oude nota *Langetermijnvisie Luchthaven Zaventem 2025*. Deze nota vormt de enige concrete basis voor het zogenaamde START-plan, een soort economische leidraad van de Vlaamse regering voor de luchthavenregio. Over het statuut en het democratische gehalte van dit START-plan bestaat tot op vandaag erg veel onduidelijkheid. Greenpeace maakte deze nota als eerste openbaar (zie website).

In deze niet-publieke nota uit 2006 is bijvoorbeeld sprake van een "uitdovingsbeleid", een tactiek die ook in Doel werd toegepast. Voorts hebben we becijferd dat alleen al de plannen voor logistieke terreinen in Brussel en de Rand maar liefst 91.560 bijkomende vrachtwagens per dag zouden aanzuigen. Dit cijfer berekenden we door het verwachte extra vrachtwagenverkeer voor het Meise-Westrode-project volgens de meest bescheiden prognose te extrapoleren naar de geplande 763 hectaren logistieke terreinen in de hele regio. Wij staan ervan versteld dat niemand de totaliteit van deze plannen en de impact daarvan op de leefbaarheid onder de loep neemt en zien het als onze plicht om hier publiekelijk op te wijzen. Wij vinden ook dat hierin een rol voor de geschreven media als kritische stem is weggelegd.

(Non-)debat

Met onze actie zijn we erin geslaagd om van een non-debat een debat te maken. Getuige daarvan de reacties van verschillende actoren, die het dossier nu plots wel op de agenda zetten. Ook al hebben wij op zere tenen getrapt en ook al wordt er op de boodschapper geschoten, het debat is er en wij roepen iedereen op een kritische bijdrage te leveren. Dat werd hoog tijd, want er leeft veel ongerustheid over de plannen van de Vlaamse regering bij de bevolking in de Rand. Dit blijkt ook uit de tussenkomst van Vlaams Parlementslid Tine Eerlingen (N-VA) op 16 december 2010 in de commissie voor Mobiliteit en Openbare Werken: "Ik heb onlangs nog een vraag gesteld over het START-plan. Minister Crevits liet toen weten dat er over het plan zal worden gecommuniceerd. Ik denk dat het heel belangrijk is dat de bevolking er goed van op de hoogte is. Ze ligt er echt wel wakker van."



Met dit grastapijt kloeg Greenpeace eerder al het gebrekkige verkeersbeleid voor de Ring rond Brussel aan. (Foto Philip Wilson/PhotoNews)

Waarom hebben we toch geen klassiek rapport uitgestuurd? Greenpeace stelt op zeer regelmatige basis studies en onderzoeksrapporten voor – bijna altijd uitgevoerd door externe wetenschappers

en gerenommeerde instituten – die slechts zelden door de media worden opgepikt. We stellen vast dat het met een 'spectaculaire' verpakking zoals een *hoax* wel lukt.

Greenpeace gaat ervan uit dat de redactionele onafhankelijkheid ook na de economische crisis, die de media hard heeft getroffen, overeind blijft en rekt op de kritische zin van journalisten. Tegenover ons, maar ook tegenover overheden en belangengroepen. Wij hopen dat journalisten hier genoeg tijd en ruimte voor krijgen.

Greenpeace hoopt dat de journalisten dit standpunt begrijpen – daarom niet delen – en wenst te onderstrepen dat de pers een cruciale en onvervangbare rol speelt in het maatschappelijke debat.

dave.van.meel@greenpeace.org
www.greenpeace.be

Mens achter het nieuws

TOM VAN POPPEL ZIT KIPLEKKER IN ZIJN BELGA-VEL

Jan Backx

Een stevig kereltje, eigentijds klets geschoren, en met een modernistisch brilletje op de ronde kop. Het is een plezier om met Belga-man Tom Van Poppel (35) af te spreken. Een bomvolle rugzak zeulend stapt hij stipt op tijd van zijn stalen ros. Tweeëntwintig jaar enthousiaste scoutswerking laten duidelijk hun positieve sporen na. Bij ons nationaal persbureau is Tom de bolleboos inzake media-overeenkomsten en radiodossiers. Op het thuisfront is Tom papa van drie zontjes. "Mijn vrouw Katleen werkt in de bijzondere jeugdzorg. Elke drie maanden maken we een heuse spreadsheet om ons gezin vlotjes draaiende te houden."

Geboren in een materniteit langs de Antwerpse Ring is Tom altijd een volbloed Deurnenaar geweest. Thuis hing de geur van drukinkt. Vader had de drukkerij annex reclamebureau voortgezet die opa uit de grond had gestampt. Tom wist al snel dat hij geen opvolger zou worden in de Plantijnse traditie. Het zelfstandigenstatuut lokte hem allerm minst. "Ik deed het niet slecht in de Latijn-wiskunde-afdeling van de jezuïeten", vertelt hij, "en dus wou ik eerst bio-ingenieur worden. Maar ik verzette mijn kompas naar geschiedenis. Twee weken schoolreis naar Italië als bekroning van de humaniora hadden de doorslag gegeven. De historicus in mij werd klaargestoomd in Antwerpen en Gent en ik deed er nog een schepje bovenop met een jaartje media en communicatie."

Zo stond hij in de zomer van 1998 op de arbeidsmarkt. Zijn eerste job was zelfstandig regio-correspondent voor *Het Laatste Nieuws*. Van Poppel: "Ik denk dat ik hooguit acht stukken heb geschreven, moeizaam vervaardigd op een weerbarstig HLN-computertje. Ik had overal gesolliciteerd en legde ook een examen af bij Belga. Hoera, een schot in de roos: op 12 oktober 1998 mocht ik beginnen op de algemene redactie. Ik deed ook wat economie, buitenland, al eens een brokje cultuur. Ik proefde volop van de journalistieke uitdaging van het *all-rounderschap*."

Van zijn entree op de Belga-redactie herinnert Tom zich vooral de hechte kameraadschap tussen de Franstalige en Nederlandstalige collega's. En het klikte meteen met Jean-Pierre Brulet, die toen *chef algemeen* was. "Goed en wel de pedalen gevonden beleefde ik na de millenniumwissel de crisisjaren bij Belga. Egbert Hans trad aan als nieuwe baas. De aandeelhouders-klianten hadden een consultancybureau ingeschakeld en die doorlichting resulteerde in een behoorlijke reorganisatie van het huis. Ik was piepjong en voelde me tamelijk veilig. De oudere collega's kwamen veel meer in het vizier van de saneerders. Een poosje later, toen Kristof

Demasure naar *De Morgen* overstapte, begon ik me in zijn plaats te buigen over de mediadossiers. Er waren stevige, boeiende boterhammen bij, zoals de staking bij de VUM en later de metamorfose van de VUM naar Corelio. Ik kreeg kansen en ruimte en dat geeft me nu nog altijd een goed gevoel. In het continubedrijf Belga - 24 uren op 24 nieuws-garing, 7 dagen op 7 - heb ik het métier geleerd. Ik klopte nachtdiensten, leerde schrijven, beleefde spannende momenten, zoals die nieuwjaarsnacht van 2001 naar 2002, toen de euro werd ingevoerd."

Hoe gaat Tom om met de bekende frustratie van de persbureau-journalist, wil ik weten. "Ik lees graag opiniërende stukken", is het antwoord, "maar voel me allerm minst gefrustreerd dat mijn eigen werk vrijwel uitsluitend bestaat uit stevig gecheckt feitenmateriaal. Daarin spreken het temperament en de discipline van de historicus: alles moet netjes gebaseerd zijn op betrouwbare bronnen. Da's meteen mijn

kritiek op de journalistiek-van-vandaag: het moet allemaal snel gaan, vaak met te weinig ervaren mensen. Zo vliegt verslaggeving wel eens lelijk uit de bocht. Wat niet betekent dat ik de huidige mediabonzen zomaar verketter. Dat er stevige mediagroepen ontstaan is in een globaliserende wereld economisch logisch en aanvaardbaar."

In zijn dozijn jaartjes bij Belga maakte Tom een stuk of zes verre reizen mee, waaronder

drie staatsbezoeken met de vorst. "Danig boeiend voor de vakman was het bezoek aan het Europese CNN-hoofdkantoor in Londen. Als je me vraagt wat ik me professioneel wens, dan is het antwoord: bijscholen. Maar intussen beschouw ik mezelf als een gelukkige *deskeur*, die zich mag verheugen over fijne en toffe collega's. En ik hou ervan me in te zetten om van Belga een goed draaiend bedrijf te maken."

Tegelijk beschouwt hij zichzelf als een gezinsmens, al acht jaar "ouderwets getrouwd". "Maar de balans werk/privé in evenwicht houden is knap lastig. Vermits ook mijn vrouw wisselende werkuren heeft, is het continu puzzelen om onze zontjes van één, drie en vijf jaar een mooi geregeld familiaal leventje te bieden. Maar meestal lukt het en ik kan ook nog toegeven aan mijn sociale microbe. We genieten van onze grote vriendenkring. Eens scout, altijd scout en misschien wortelt daar ook mijn passie voor lekker koken. Om de kilootjes te beheersen gebruik ik de fiets: zowel op straat als thuis op rollen, in mijn bureautje. En lopen doe ik ook nog graag. Op mijn spreadsheet staan de *10 Miles* van Antwerpen al op voorhand netjes ingevuld."



De Internationale Federatie van Journalisten telde wereldwijd **97 journalisten die door geweld het leven lieten** in 2010. Dat zijn er een veertigtal minder dan in 2009, maar toch blijft het cijfer schrikwekkend hoog, aldus de IFJ.

De meeste slachtoffers vielen in **Pakistan** (15 doden), Mexico (10) en Honduras (10). Ook Irak (6 slachtoffers) en de Filipijnen (5) blijven grote risicogebieden voor journalisten.

Ook Reporters sans Frontières registreerde in 2010 minder dodelijke incidenten met journalisten dan in 2009: 57 in het totaal. Maar RSF wijst wel op het stijgende aantal **gijzelingen** van verslaggevers: 51 in 2010 tegenover 33 het jaar ervoor.

Nog volgens RSF werden vorig jaar 535 journalisten gearresteerd, 1374 collega's fysiek aangevallen of bedreigd, en 504 media gecensureerd. "Opmerkelijk is dat journalisten verhoudingsgewijs meer het slachtoffer worden van milities en maffiagroepen dan van oorlogsgeweld", zegt secretaris-generaal Jean-François Julliard.

Tot slot gaf ook het Zwitserse Press Emblem Campaign cijfers vrij: volgens deze ngo kwamen 105 journalisten door

geweld om het leven in 2010, tegenover 122 in 2009. De sterftcijfers verschillen van organisatie tot organisatie wegens de licht variërende definities van 'journalist' die worden gehanteerd.

De JAM heeft een koopcompromis getekend voor de aanschaf van een pand in de **Zennestraat 21**, hartje Brussel. Zoals eerder gemeld (zie *DJ* van september 2010) gaat het om een gezamenlijk huisvestingsproject van de JAM, de VVJ, de AJP en mogelijk nog andere verwante organisaties. De inrichtingswerken worden nu stilaan opgestart en idealiter over een jaar afgerond.

De vzw die de **Raad voor de Journalistiek** organiek ondersteunt heeft een nieuw bestuur. Voorzitter is Luc Standaert (journalist *Het Belang van Limburg*), ondervoorzitter is Karen Van Brabant (juriste De Persgroep). Frans Wauters (directeur JAM) en Marc Dupain (VTM) zijn respectievelijk penningmeester en secretaris.

Els De Ridder werkt niet langer voor *Flair* en ging aan de slag als reportagere-dactrice bij *Libelle*.

En **Peter Goris**, tot voor kort nog bij *De Morgen* actief, is op 10 januari begonnen als nieuwsmanager bij *Gazet van*

Antwerpen.

Stefaan Van Loock, voormalig sportjournalist bij VTM en tot vorig jaar netmanager van EXQI Sport, is door de KBVB aangetrokken als chef Communicatie. Sinds 1 januari vervangt hij Nicholas Cornu, die teammanager wordt van de Rode Duivels.

"Ik moet ervoor zorgen dat de bond niet langer met drie verschillende meningen in de krant komt en ik moet de wanklanken binnenkamers proberen te houden", zo omschrijft Stefaan zelf de uitdaging waar hij voor staat.

Er is een geactualiseerde editie uit van het **Justitierepertorium**, dat een massa contactgegevens bevat van actoren in de gerechtelijke biotoop. VVJ-leden kunnen het naslagwerk opnieuw krijgen tegen de gunstprijs van € 30 (in plaats van de winkelprijs van € 47). Zie www.politeia.be voor verdere uitleg.

Uitkijken is het intussen naar het nieuwe **Wereldtijdschrift** dat vanaf maart vier keer per jaar bij *Knack* verschijnt. *Knack WT* wordt een 'magaboek', een combinatie van magazine en boek, en zal grote verhalen brengen over politiek, sport, wetenschap en cultuur.

Bij de dood van Congodeskundige Walter Geerts (1929-2011)

Lukas De Vos



(Foto Armand Deknudt)

De man van Mobutu. Dat odium droeg mijn voormalige redactiesecretaris Walter Geerts levenslang mee, nadat hij op goede voet was geraakt met de dubbele putschist Mobutu, die uitgroeide tot één van de meest corrupte dictators in Afrika. Op beelden van Mobutu's blijde intrede in 1965 knikte Geerts instemmend toen de *président-fondateur* het *politicaïlle* de wacht aanzegde. Hij keek sussend terug op de eerste tien jaar na de onafhankelijkheid in *Binza* 10. Hij begreep Mobutu, die tijdens zijn studies in België lumumbist was, maar daarna zonder pardon Lumumba uitleverde aan zijn beulen.

Collega Ludo Dewitte maakte brandhout van zijn neokoloniale denken, Guy Poppe verfoeide zijn sympathie voor de apartheid, Walter Zinzen (zelf tot inkeer gekomen) spuwde pek en zwavel over het blanke superioriteitsgevoel van Geerts. Toch was dat niet helemaal op de plaats. Walter Geerts had altijd volgehouden: "Ik ben zelf een bantoe, ik begrijp deze mensen." En dat was niet ver van de waarheid. Hij was geboren in Leopoldstad, studeerde in de Congolese hoofdstad en later aan het Instituut voor Tropische Geneeskunde in Antwerpen. In 1953 reisde hij opnieuw af naar zijn geboorteland. Een tijdje werkte hij daar in het Tropisch Labo, maar in 1956 stapte hij over naar

Radio Belgisch Kongo. Bij de onafhankelijkheid moest hij terugkeren naar Brussel, waar hij eerst bij de Wereldomroep aan de slag ging. Maar nooit verbrak hij de band met Congo, zijn echte vaderland.

Hij had er een dubbelzinnige verhouding mee. Hij klonk altijd bevoogdend over het gebrek aan discipline en beschaving bij de zwarten. En het baanbrekend werk van de Belgen – de missies, de planters, de leraars, zelfs de koningen – wou hij niet afvallen. In *Een Recht van Antwoord. Blanke Koning, Rood Rubber, Zwarte Dood* haalde hij fel uit naar de Engelse kritiek op Leopold II en zijn districtshoofden. Het ontstaan van Kongo Vrijstaat was volgens hem vooral te wijten aan de landhonger en prestigedrang van het Britse Imperium in oostelijk Afrika. Geerts had het moeilijk om nieuw feitenmateriaal en meer autochtone inzichten te plaatsen in zijn (vergane) wereldbeeld en ongetwijfeld eerlijke, maar atavistische benadering.

Met Walter Geerts is een man verdwenen wiens wereld al eerder verdwenen was. Maar hij verdiende de diverse bekroningen voor zijn gedegen aanpak van de postkoloniale periode in programma's als het *Journal*, *Panorama*, *Echo* en het radioduidingsmagazine *Aktueel* (dat hij mee opstartte). Tot op het laatst bleef hij stug nagaan wat de Belgische politiek verknoeide in Congo, met name in zijn opiniestukken van *De Patrijspoort* bij de Wereldomroep, waar hij in 1989 zijn loopbaan afsloot.

Beurzen voor journalisten 2011

Migratiestromen en hun impact in België en Europa

De oproep project 'Beurzen voor Journalisten' van de Koning Boudewijnstichting met als onderwerp **migratiefenomenen** is reeds aan zijn 7^{de} editie toe.

Het thema: alle migratiestromen en/of specifieke aspecten van de migratieproblematiek, zoals illegale migratie, familiehereniging of leven in de diaspora.

Ook vorig jaar was de oproep een succes. Aan Vlaamse kant werden er 16 journalistieke projecten goedgekeurd van de 35 die er werden ingediend.

► Concreet

De Stichting zorgt voor financiële ondersteuning van journalistieke projecten die de **impact van het migratieprobleem in België of Europa in één of meerdere facetten belichten. Een verblijf in de landen van oorsprong van migranten of in regio's die geconfronteerd worden met de migratieproblematiek is noodzakelijk.**

► Voor wie?

De oproep is gericht tot elke journalist (vast in dienst of zelfstandige) verbonden aan een Belgische redactie (radio, tv, geschreven pers, internet). Kandidaten moeten een **expliciet akkoord van hun redactie kunnen voorleggen.**

► Hoe hoog is het bedrag?

Een forfaitair bedrag van 1.250 euro voor één week, 750 euro per bijkomende week met een maximum van 3.500 euro.

Voor een cameraploeg kan het bedrag worden opgetrokken tot 5.000 euro.

De bedragen dienen als vergoeding voor de reisonkosten (transport, verblijf, vertaler, enzovoort).

► Timing

Uiterste indieningsdatum van de dossiers: **7 maart 2011.**

De reportage moet gebeuren voor eind december 2011.

Meer info en het **online elektronisch kandidaatsdossier** vindt u op www.kbs-frb.be

Contact: **Josse Abrahams**

Tel: 32-2-549.02.56 - 0495/54.61.42

abrahams.j@kbs-frb.be

